

Ahmet Bilgen, 25.06.2025

Gölgesinde Serinlediğim Ulu Bir Çınar: Prof. Dr. Fuat Sezgin ile İlk Buluşma;

[Prof. Dr. Fuat Sezgin](#) yalnızca bir bilim insanı değildi; adanmışlığın, sabrın ve sessizce inşa edilen bir özgüvenin ilimle şekillenen bir direnişin simgesiydi.

1960 yılında askerî darbeyle İstanbul Üniversitesi'ndeki görevinden uzaklaştırıldığında, arkadaşı Prof. Dr. Salih Tuğ'un anlattığına göre, "Karaköy'den eve dönerken, günbatımında Süleymaniye Camii'nin arka fonunda güneşin batışını izleyerek başlıyor ağlamaya." Üsküdar yönüne dönüp, Galata Köprüsü'nden son kez o muhteşem manzaraya bakarak hüzünle ayrıldığı İstanbul'da yalnızca bir kürsüyü değil, bir milletin bilimle olan bağlarını da derin bir sızıyla ardında bırakmıştı.

Ancak bu vedâ bir son değil, insanlık tarihine yön verecek büyük bir yolculuğun başlangıcıydı. Frankfurt'ta kurduğu İslam Bilim Tarihi Enstitüsü, vakıf, kütüphane ve müze; yazdığı bin üç yüz cildi aşan eserleri, en büyük şaheseri olan [G.A.S.](#) (*Geschichte des Arabischen Schrifttums / İslam Yazılı Bilim Tarihi*) eseri; İstanbul'da hayat verdiği İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi, enstitüsü, vakfı ve kütüphanesi ile aldığı sayısız uluslararası ödüller...

Batı'nın 'karanlık çağ' dediği dönemde, Bağdat'ta optik sistemler geliştiriliyor, Kurtuba'da cerrahi aletlerin prototipleri çiziliyor, Semerkand'da yıldızların hareketi matematiksel denklemlerle hesaplanıyordu. Hatta deve sırtına yerleştirilen bakır bir küreyle Semerkand'dan Mısır'a kadar şehirler enlem ve boylamla işaretleniyordu.

Prof. Dr. Fuat Sezgin, yalnızca geçmişi araştırmadı; insanlığın zihinsel coğrafyasını yeniden şekillendirdi. Onun [G.A.S.](#) (*İslam Yazılı Bilim Tarihi*) adlı dev eseri, 800 yıl boyunca İslam dünyasında üretilmiş bilimsel bilgi ve teknolojiyi sabırla, belgeyle, sistematik bir disiplinle kayıt altına alarak ezberleri bozdu. Ona göre bu, **insanlık tarihinin en bilinçli unutulmuşlarından biriydi.** "Eğer bugün Batı dünyası ve biz Aristo'yu biliyorsak," derdi, "bunu, Müslüman bilim insanlarının ona '**Büyük Üstad**' sıfatıyla yaklaşarak eserlerini çevirmelerine borçluyuz." Rönesans olarak bildiğimiz dönem de, aslında bu eserlerin Doğu'dan Batı'ya ikinci kez tercümesiyle mümkün olmuştur. Buna karşılık, İbn Sina ve Cabir gibi birkaç istisna dışında İslam dünyasında üretilen birçok bilimsel çalışma, kasıtlı olarak küçümsenmiş, sahte Latince isimlere atfedilerek kilise aracılığıyla Batı dünyasına aktarılmıştır.

Bu yanlış ve çarpıtılan aktarımı özetleyen şemayı yazının ilerleyen kısmında sizlerle paylaşacağım. Bu konuda yalnızca değil Prof. Dr. Fuat Sezgin; Batı'da da vicdan sahibi birçok düşünür ve yazar bu duruma dikkat çekmiştir. En somut örneklerden biri, [Umberto Eco](#)'nun "[Gülün Adı](#)" adlı romanı ve onun sinema uyarlamasıdır. Önemli örnekler arasında [Sigrid Hunke](#) ve [Johann Wolfgang von Goethe](#)'yi sayabiliriz. İşte Prof. Dr. Fuat Sezgin, [Carl Brockelmann](#)'ın "[G.A.L.](#)" (*Geschichte der arabischen Litteratur*) adlı eserinde eksik ve hatalı bulunduğu noktaları düzeltmek için büyük bir çalışmaya girişmiş, bu çabasını şu sözlerle açıklamıştır: "**Kendi hayatımı, milletimin gençliğinin özgüvenini yeniden inşa edebilmesi için adadım.**" O, Batı dünyasının bilinçli yoksaymalarını ve tarihî haksızlıklarını bilimsel yöntemlerle gün yüzüne çıkardı. Ve bu alandaki misyonunu, hiç çekinmeden şu sözlerle tanımladı: "**Benden önceki yüzlerce Şarkiyatçının eserlerini derledim ve yararlandım; ama coğrafya bilim tarihinin yeniden yazılmasına ben vesile oldum.**" Bütün bu çalışmalar, yalnızca İslam dünyası için değil, tüm insanlık için sessiz ama görkemli birer evrensel mirastı. 2019 yılında, T.C. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın takdirleriyle "Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı" ilan edilmesi ve ardından 2024'te UNESCO tarafından doğumunun 100. yılı vesilesiyle dünya çapında anılması, bu kıymetli insanın mirasının artık sadece bize değil, tüm insanlığa ait olduğunun açık bir tesciliydi. Bu vesileyle, Fuat Hocamızın ülkemize, milletimize ve İstanbul'a yeniden kazandırılmasında büyük emeği geçen, merhum İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş Beyefendi'ye ve Prof. Dr. Fuat Sezgin'e verdiği kıymetli desteklerden ötürü Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a en içten şükranlarımı sunuyorum.

O yıl, belki birçok insan Prof. Dr. Fuat Sezgin ismini ilk kez duymuştu. Ama benim için 2018 - 2019, iç içe geçmiş iki duygunun yılıydı: Büyük bir başarı ve derin bir hüznün... Aynı yıl, kurucusu olduğum Foriba'yı İngiltere merkezli bir fonun firması olan Sovos'a satarak, bilişim dünyasında nadir görülen bir başarıya ekibimle birlikte imza atmıştık. Ancak ne alkışlar, ne manşetler ne de tebrikler içimdeki eksikliği bastırabilirdi: Çünkü **Fuat Hocam artık aramızda değildi**. 30 Haziran 2018 sabahı saat 08.30 gibi, kıymetli eşi Dr. Ursula Hanım'dan bir mesaj aldım: "[Ahmet](#) Bey, Fuat'ı kaybettik. Allah onu cennetine alsın. Artık huzur içinde dinlenebilir."

O yıl ve sonrasında bana Hocam ile ilgili sıkça sorular sorulmaya başlandı: Cevabı, yalnızca bir karşılaşmanın hikâyesi değil; benim için bir ilhamın, bir aydınlanmanın ve yön değiştirmenin hikâyesiydi...

Bu yazı, 2010 ile 2018 yılları arasında geçen o yolculuğun bir özeti; öğrenmenin, hayranlığın ve derin bir saygının ifadesidir. Bu satırları yazmaktaki amacım, hocamızın ölüm yıldönümünde onu anmak ve genç kuşaklara tanıtmak için kaleme aldım. Eğer siz de okur, beğenir ve paylaşırsanız, Prof. Dr. Fuat Sezgin'nin aziz hatırasını birlikte yaşatmış oluruz.

Prof. Dr. Fuat Sezgin'i anlatırken çoğu zaman söz dönüp dolaşıp şu soruya gelir: "*Peki, onunla ilk nasıl tanıştınız?*" Bu yazı, sadece bir soruya yanıt vermek için değil; ömrünü bilime ve ahlaka adanmış bir çınarın gölgesinde, bir yağmur damlasıyla başlayan ve hayatımda derin izler bırakan o ilham verici yolculuğu paylaşmak için kaleme alındı. Prof. Dr. Fuat Sezgin'i anmak, hatırasını yaşatmak ve bu ilhamı sizlerle buluşturmak istedim. Umarım bu satırlar, zihninizde bir iz, yüreğinizde bir sıcaklık bırakır.

Hayat, bazen en sade anlarda en büyük kıvılcıkları yakar. 2010 yılının 20 Mayıs günü, benim için asla unutulmayacak günlerden biri oldu. Yağmurlu bir Frankfurt sabahında başlayan o an, sıradan bir iş seyahatinden öteye geçerek; ömrüm boyunca taşıyacağım bir ilhamın ve derin bir yolculuğun ilk adımına dönüştü.

yaşadıklarımı sizlere daha iyi aktarabilmek adına kendi çektiğim ya da benim telefonumda bulunan nadir fotoğraflarla da desteklemeye çalışacağım.

20 Mayıs 2010 tarihinde Alman menşeli dünyanın en büyük iş yazılımları şirketi [SAP](#)'nin, yeni nesil teknolojisi lansman etkinliği kapsamında Frankfurt'taydım. Çoğu Türk katılımcının yaptığı gibi erkenden ayrılıp alışverişe veya geziye yönelmek yerine, etkinliğin son anına kadar kalmaya karar verdim. Bu küçük tercih, beni ertesi gün Prof. Dr. Fuat Sezgin adını yeniden hatırlamama ve Frankfurt'taki müzesini bulmak için yola koyulmama vesile oldu.

Yıllar önce TRT 3 kanalında izlediğim "[Dünyaya Doğan Güneş](#)" adlı bir belgesel serisinden aklımda kalan bilgilerden biri de, "Frankfurt'ta bir müze kurmuş olduğuydu". Ne adres vardı, ne telefon... Sadece içimde onu bir kez görebilme arzusu. Tren istasyonundan çıktım, turizm ofislerine danıştım, yağmur damlaları altında üniversite kampüslerini arşınladım ve sonunda Prof. Dr. Fuat Sezgin'in [enstitüsüne ulaştım](#). Enstitünün kapısında beni karşılayan sekreter hanım "*Burası rezervasyonsuz gezilemez, rehber de hasta olduğu için bugünkü tur iptal.*" dediğinde içimdeki umut kırılmaya yüz tutmuştu. Son bir cesaretle, küçük bir not yazdım: "*Hocam, çalışmalarınız bizim için çok kıymetli. Gençlerin özgüvenini artıran bu emekleriniz için şükranlarımı sunarım. Saygılarımla, Ahmet Bilgen.*"

Henüz odadan çıkmadan o küçük not, kapıların açılmasına vesile oldu. "Hocamız sizinle görüşecek, ama beş dakikayı geçirmeyin," dedi sekreter hanım. Ürkek ve heyecanlı olarak odaya girdim. Loş ışıkta, kitaplarla çevrili o küçük kütüphane, insanın ruhuna işleyen bir sessizlik içindeydi. Karşıma geçti ve "Sen idealist birisin, değil mi?" diye sordu. Gözlerinin içine bakarak, sadece "Öyle olduğumu düşünüyorum!" diyebildim. Kısa sohbetimiz, üç buçuk saate kadar uzadı. Her sorusu, her cümlesi içimdeki ateşi büyüttü. O gün oradan ayrıldığımda yalnızca bir müze, bir kütüphane ve bir enstitü gezmemiştim; hayata dair yeni bir bakış açısı kazanmış, bilginin izini sürmenin ne büyük bir erdem olduğunu kavramıştım.

Kitapların Arasında Bir Işık:

İlk karşılaşma anım, işte tam olarak bu görüntüyle oldu. Oda loş bir ışıkla aydınlanıyordu; sadece pencereden süzülen doğal ışık ve etrafa dağılmış binlerce kitap... Masası kitaplarla, belgelerle doluydu. Bu bilgi deposu insanı hem hayran bırakıyor hem de sessizliğe davet ediyordu. Bu odada defalarca bulundum, hocamın kendi eliyle sunduğu çayları içtim. Öyle ki bazı günler, "Ahmet Bey oğlum sizi özledim," dediğinde, Cumartesi sabah uçağına atlayıp Frankfurt'a gider, Pazar akşamı dönerdim. Ama inanın, o kapıdan her girişimde içimde sadece heyecan vardı; yorgunluk nedir hiç bilmedim.

Sonrasında hocamızla ilişkimiz giderek derinleşti. Kendisinin izni ve teşvikiyle kurduğum gönüllü bilgi paylaşım platformları ([Science in Islam](#), [ProfDrFuatSezgin Facebook](#) sayfası ve [İslam'da Bilim "Technology & Science In Islam"](#) Youtube kanalı) aracılığıyla bu eşsiz mirası genç nesillere aktarmayı amaçladım. Zamanla hocamızın çok kıymetli eşi Ursula Hanım, öğrencileri [Dr. Hüseyin Şen](#), Dr. (Adayı) Osman Ciner, [Dr. Detlev Quintern](#), Gönüllü olarak [Hulusi Benzer](#), [Okan Şafak](#), [İbrahim Şimşek](#) ve diğer dostlarımızla bir ekip haline geldik. Artık her birimiz, Prof. Dr. Fuat Sezgin'in bilimsel vizyonuna katkı sunan değerli yol arkadaşlarıydık. Merak edenler bu paha biçilmez çalışmalara aşağıdaki bu [bağlantı](#) üzerinden ulaşabilirler: "<https://www.youtube.com/@ScienceinIslam>"

Fuat Hocam, öğrencilik hayatında yalnızca bilimsel eserler peşinde koşmakla kalmamış, aynı zamanda fikri mücadeleyi de yaşamının ayrılmaz bir parçası haline getirmişti. Bir gün bana, hocası olan Alman şarkiyatçı [Prof. Dr. Hellmut Ritter](#) ile arasında geçen anlamlı bir diyalogu anlatmıştı.

Fuat Hocam, hocası Ritter'e çok büyük bir saygı duyar ondan bahsederken gözleri dolardı. Ritter, bir konuşmasında "İslam dünyası ilerleyemiyor çünkü öğrenciler hocalarını geçmeyi hedeflemiyor. Yeni bilginin inşası bu yüzden mümkün olmuyor," demişti. Bu görüş, Fuat Hocamı derinden etkilemiş ve hemen hocasının izini sürmeye başlamış. O dönemde Ritter'in İstanbul'da hasta yatağında olduğunu öğrenmiş. Ziyarete gittiğinde, Ritter ona "Fuat, lütfen Arapça konuşalım, kulaklarımın pası silinsin," demiş. Bu söz üzerine, Almanca konuşmaları gereken bir ortamda, tartışmayı Arapça yapmaya başlamışlar. Fuat Hocam, hocasına şu tarihi cevabı vermiş: "Eğer ilerleme olmazsa, Birûnî hocasını geçmeseydi, İbn Sînâ hocasını aşmasaydı ve diğerleri kendi hocalarının bıraktığı yerden daha ileriye gitmeseydi, bu kadar bilgi ve gelişme nasıl ortaya çıkabilirdi?" Bu sözler karşısında Ritter derin bir sarsıntı yaşamış, iki elini başına götürerek şu sözleri söylemiş: "Allah beni affetsin, ben yanlışım." İşte bu örnek bile Prof. Fuat Sezgin'in yalnızca bir araştırmacı değil; aynı zamanda düşünen, eleştiren ve gerektiğinde kendi hocasına bile entelektüel cevap verebilen bir şahsiyet olduğunu gösterir. Bilimin ilerlemesinin sadece bilgi aktarmakla değil, sorgulamakla ve aşmakla mümkün olduğunu yaşayarak gösteren bir bilim adamıydı.

Herkes Prof. Dr. Fuat Sezgin'e kaç dil bildiğini merakla sorardı. Yıllar boyunca yanında bulundum; sohbetlerine, konferanslarına katıldım. Ancak bir kez olsun, "Şu kadar dil biliyorum!" dediğini hiç duymadım. Her zaman büyük bir tevazu ile şöyle derdi: "Ne kadar gerekiyorsa, o kadar dil öğrendim."

Bir defasında ben şunu sordum: *“Hocam, bu kadar dili öğrendiniz; peki sizi en çok zorlayan hangisiydi?”* Gülümsedi ve şöyle dedi: *“Beni en çok Rusça zorladı, yaklaşık altı ayımı aldı.”* Sonraki birçok konuşmalarında: *“Benim hocam Ritter, otuz iki dil bilirdi! Bir öğrenci hocasını geçemiyorsa, gerçek başarıdan söz edilemez!”* veya *“Eskiden başarılı olduğumu düşünmezdim ama şimdi, yaşım ilerledikçe öyle olduğumu sanıyorum!”* Farklı sohbetlerden ve anekdotlardan edindiğim izlenimle şunu rahatlıkla söyleyebilirim: O meşhur sorunun bende tek bir cevabı var: Fuat Hocamızın en az otuz, belki de daha fazla dili bildiğini tahmin ediyorum. Ama aslında bu sayılar çok da önemli değil. Zira İspanyolca bilen biri, Portekizce, Latince ve Yunanca'yı çok daha kolay öğrenebilir. Zaten hocamız da hep şöyle derdi: *“Birini öğrenince, diğerleri peşi sıra geliyor.”*

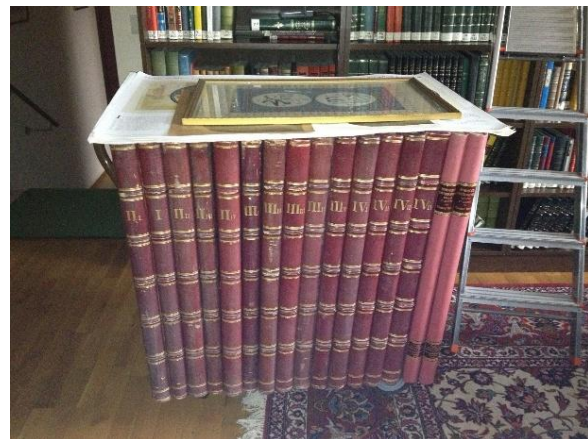
Bir gün kendisine, *“Hocam, bu kadar dili nasıl bu kadar kolay öğrenebiliyorsunuz?”* diye sormuştum. Gülümsedi ve şöyle dedi: *“Benim babam âlim bir adamdı. Daha çocuk yaştaiken, kardeşlerimle birlikte bize her gün düzenli olarak 'Sarf-ı Türkî' yani Türkçe dil bilgisi öğretirdi.”* Ardından da kütüphanesinde babasına (Mehmet Mirza Efendi) ait olan bazı eski kitapları gösterdi. O an anladım ki, hocamızın dil gücünün arkasında sadece zeka değil; disiplin, aile mirası ve köklü bir eğitim anlayışı vardı.

Yine bir gün, İstanbul'daki müzede yanımıza yaklaşan bir grup Fransız turiste Cezerî'nin Fil Saati'ni akıcı bir Fransızca ile anlattığına tanık oldum. Ardından, Almanca konuşan bir ziyaretçinin sorusunu aynı doğallıkla yanıtladı. Kısa süre içinde sohbet İspanyolca'ya, İngilizce'ye, Arapça'ya ve arada bize dönerek Türkçe'ye evrildi. Müze adeta bir dil senfonisine dönüşmüştü.

O an şunu derinden hissettim: Diller onun için birer engel değil, farklı medeniyetlere kurduğu zarif köprülerdi. Gözlerimle gördüm, kulaklarımla şahit oldum: Fuat Hocam sadece bilen değil, anlamayı ve anlatmayı bir sanata dönüştürmüş gerçek bir bilgeydi.

Sevgili eşim Dudu ile birlikte yaptığımız Frankfurt ziyaretlerimizin birinde, eşim hocamıza şöyle sormuştu: *“Hocam, herkes size kaç saat çalıştığınızı soruyor. Ben de size kaç saat uyuduğunuzu sorsam?”* Fuat Hocam, eşimi çok severdi. Özellikle genç yaşta olmamasına rağmen üniversitede gençlerle birlikte öğrenmeye devam etmesine büyük bir saygı duyardı. Soruya tebessümle ve biraz da mahcup bir ifadeyle cevap verdi: *“Artık yaşlandım, eskisi kadar genç değilim. Eskiden altı saat uyurdum; ama maalesef çok tembel oldum, şimdi uykuyu altı buçuk saate çıkardım.”* O an, eşimle göz göze geldik; Aramızda sadece bakiştık söze dökülmeyen ama içten bir hayranlık ve mahcubiyetle başımızı öne eğerek sessizce hocamızı dinlemeye devam ettik.

Diğer bir Frankfurt ziyaretimde enstitüde dikkatimi çeken büyük, kalın ciltli kitaplar oldu. Merakla sorduğumda, “Bunlar, Mısır Kralı Faruk’un bana hediye ettiği deve derisiyle kaplanmış nadide atlaslar!” demişti. O an, hocamın sadece bir bilim insanı değil; aynı zamanda İslam dünyasıyla kurduğu derin manevi bağın, karşılıklı saygının ve kültürel mirasın yaşayan temsilcisi olduğunu daha iyi anlamıştım. Fuat Hocam o atlasları, tüm kitaplarına gösterdiği ihtimamla sayfalarını çevirerek incelerdi. Her haritaya, her çizime, geçmişten bugüne uzanan bir yolculuğun sayfalarıymış gibi bakar; sanki her biriyle konuşur gibiydi. Onun gözünde bilgi geçmişten gelen ve ona sahip çıkanlarca emanet alınmış yüce bir değerdi.

Frankfurt'taki enstitüye yaptığım ziyaretlerde, Hocam her zaman zarif ve özenliydi: Tıraşlı yüzü, hiç çıkarmadığı kravatı ve anlattığı kıymetli hatıralarıyla, hem beni hem de o gün orada bulunan herkesi büyük bir incelikle karşıladı. Hocamızın özel doktoru ve aynı zamanda onu dünyada en iyi tanıyan kişilerden biri olan Prof. Dr. Şükrettin Güldütuna, neredeyse her cumartesi günü gelip hem sağlık kontrolünü yapar hem de onun eşsiz sohbetinden istifade ederdi.

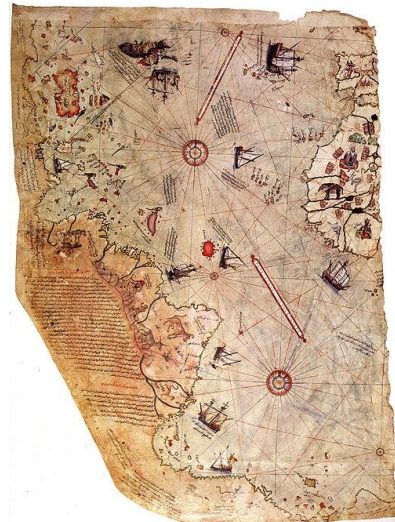
Enstitüdeki arşivlerin tamamını bizzat kendi elleriyle düzenlemişti. Hatta kitaplarını dahi kendi ciltlemişti. Bir gün, gözlerinde her zamanki o tanıdık parıltıyla, bu işi Mısır'da bir ciltçiden nasıl öğrendiğini anlatmıştı. Çünkü onun için bilgiye hizmet, sadece yazmakla değil; dokunmakla ve onu sonraki nesiller için yaşatmakla da ilgiliydi.

Kütüphanede gördüğümüz resimlerdeki beyaz etiketli kitaplar, Hocamızın kişisel kitaplarını; sarı etiketliler ise Enstitüye ait olan kitapları göstermektedir. Alman gümrüğünden geçen veya alıkonulan kitapların tamamı, beyaz etiketli olanlardır.

Prof. Dr. Fuat Sezgin sadece bir akademisyen değil, aynı zamanda örnek bir şahsiyetti. Bilimin ancak ahlakla anlam bulacağını savunur; Müslüman dünyanın geri kalışını ahlaki zaafiyet ve tembellikle açıklar, "Bizim milletimizin en büyük sorunu, ahlaki zaafiyet ve tembelliktir," derdi. Gençlere daima dürüstlük, çalışkanlık, zamanı iyi kullanma ve üretkenlik telkin ederdi.

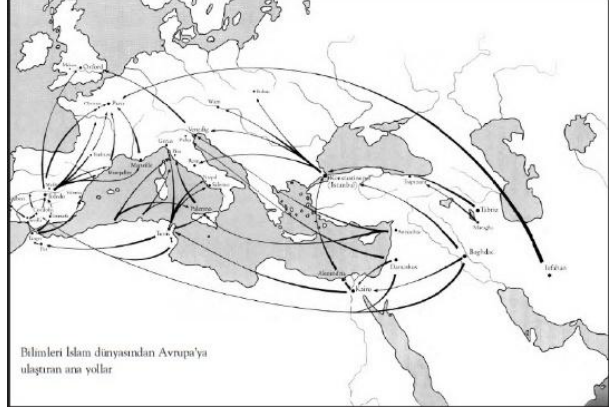
Piri Reis'in 1513 tarihli dünya haritasının bilimsel önemini ortaya koyarak, Batı'nın bu başarıyı küçümsemesini sertçe eleştirdi. O haritada Amerika kıtasının detaylarıyla yer alması, Müslüman dünyasında bilimsel birikiminin büyüklüğünü gösteriyordu. Öte yandan bu haritanın gerçek hikayesinin de izini sürerek kopyalandığı Portekiz haritalarının da Arap haritalarından kopyalandığını ortaya çıkarmıştı.

Prof. Dr. Fuat Sezgin, her zaman bilimin evrensel bir değer ve tüm insanlığın ortak mirası olduğunu savunurdu.

Hocama göre, bilgiye kim sahip çıkar, onu kim korur ve geliştirirse; ilim o coğrafyada yücelir, toplum da onunla birlikte yükselirdi. Antik Yunan'dan Antik Hint'e, Eski Mısır'dan Bağdat'a; İstanbul, İsfahan, Semerkand, Buhara, Kurtuba, Sevilla ve Granada gibi şehirlerin tarih sahnesindeki yükselişi de bu anlayışla açıklanabilirdi. Özellikle Batı'da "Orta Çağ" olarak adlandırılan dönemde, bilimin merkezi doğuydu.

Yandaki şema ise, bilginin ve bilimlerin bu dönemde doğudan batıya doğru bir medeniyet güneşi gibi nasıl doğup yayıldığını, insanlık tarihi boyunca nasıl el değiştirdiğini soyut bir biçimde temsil etmektedir.

İstanbul'da açılışı yapılan [Prof. Dr. Fuat Sezgin ve Dr. Ursula Sezgin Bilimler Tarihi Kütüphanesi](#)'nde, Hocamız ve kıymetli eşi Ursula Hanım adeta çocuklar gibi sevinçliydim. Gözlerinden okunan o derin mutluluk, yıllar süren emeğin somut bir esere dönüşmesinin ifadesiydi. 1960 yılında yaşanan askerî darbe sonrası, [147 akademisyenle](#) birlikte görevinden uzaklaştırılan ve Galata Köprüsünden son bir kez bakarak İstanbul'u hüzünle terk eden bir ilim adamının; yıllar sonra isminin yaşatıldığı bir kütüphane, enstitü, müze ve vakıfla onurlandırılması...

Bu an, sadece bir açılış değil; derin bir vefa duygusunun ve tarihin sessiz adaletinin tecellisiydi. Ortamdaki atmosfer yalnızca sevinç değil; onur, hüzün ve anlam yüklü bir duygu seliydi.

Kütüphane açıldıktan sonra neredeyse her gün, günde 4-5 kez kütüphaneyi dolaşır, "**Çok güzel oldu,**" diyerek etrafı mutlu bir tebessümle seyrederdi. Bir gün, gönüllü olarak çalışan gençlerle birlikte kütüphaneyi gezerken, içlerinden birine esprili ama düşündürücü bir not yazdırmıştı: "**Çalışıyor musunuz, oynuyor musunuz?**" Zaman onun için çok kıymetliydi; çünkü bir an önce binlerce kitabın etüt edilmesini, kayıt altına alınmasını istiyordu. "**Ölmeden önce bunları tamamlanmış görmek istiyorum,**" derdi — hem bir bilgenin kararlılığıyla, hem de zamanı yakalamaya çalışan bir öğrencinin telaşıyla.

Çalışıyor musunuz, oynuyor musunuz?
F. SEZGİN

Üzücü olan şu ki, hocamızın kişisel kütüphanesinin önemli bir kısmı hâlâ Alman makamlarınca gümrük sürecinde beklemeye alındı ve bu kıymetli eserler henüz İstanbul'daki kütüphaneye ulaştırılmadı.

Vefatından sadece birkaç ay önce çektiğim bu fotoğraf, belki de Fuat Hocamızın gülümserken çekilmiş en net karesi... O karedeki bakışlarda sessiz ama derin bir mesaj gizliydi: **“Ben bu dünyadaki görevimi tamamladım. Çok az güldüm, çok çalıştım, büyük zorluklar çektim... Ve artık yavaş yavaş bu dünyadan ayrıлып ebedi istirahatgâhıma yürümeye hazırım.”** O gülüş, bir vedanın zarafeti gibiydi onlarca yıla yayılan bir ömrün emeğini, bin üç yüz ciltten fazla eseri, kurduğu müzeleri, kütüphaneler ve dokunduğu sayısız hayatın huzurunu taşıyordu.

Bir defasında, Ursula Hanım, hocamız ve ben, Gülhane Parkı içindeki özel dinlenme odasında birlikte kahvaltı yapıyorduk, sohbet arasında hocamız bir anda fenalaşmıştı. Telaşla yanına koştuk. Sakin ama bitkin bir sesle yalnızca şunu söyledi: **“Benim bir şeyim yok, sadece biraz enerjim düştü... Lütfen biraz daha ekmek ve bal getirin!”**. İsrarla hastaneye gitmesini önerdiğimizde, yorgun ama kararlı bir ifadeyle şu cevabı verdi: **“Talebelerle görüşmem var, beni beklerler!”**

İşte o an, onun ilme ve gençliğe olan adanmışlığının ne kadar derin, ne kadar samimi olduğunu bir kez daha yüreğimde hissettim.

Ve bugün, o ebedi istirahatgâhı İstanbul'un kalbinde yer alıyor. Sessiz ama etkileyici; tıpkı kendisi gibi vakur ve anlam yüklü bir mekân olan Gülhane Parkı'ndaki mütevazı kabrinde, Fuat Hocam, ilmin ve irfanın izini sürenlere sessizce ilham vermeye devam ediyor. Hocamızın [Esntitüsü](#), kabri, [müzesi](#), [kütüphanesi](#) ve adına kurulan [vakıf](#); İstanbul [Gülhane Parkı](#) içinde, kültür ve medeniyet mirasımızın nadide bir başyapıtına dönüşmüş durumda.

“En büyük eserim” dediği G.A.S. Külliyyatı'nın (İslam Bilim ve Yazılı Tarihi) son cildini ne yazık ki tamamlayamadı. Bu eksikliğin kendisinde derin duygular yarattığını biliyorum. Ancak umuyorum ki bu kıymetli eser, gelecek nesiller tarafından tamamlanacaktır. Ayrıca, Prof. Dr. Fuat Sezgin Hocamız adına kurulan vakfa ([IBTAV](#)) üzerinden bağışta bulunabilir, eserin 17 ciltlik Türkçe tercümesini temin ederek hem bu eşsiz mirasa sahip olabilir hem de vakfın çalışmalarına katkıda bulunabilirsiniz.

Adına kurulan “Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı”nda ([IBTAV](#)) iki yıl Yönetim Kurulu Başkanlığı yapmak ve 14 yılı aşkın süredir Mütevelli Heyeti ile yönetim kurulunda görev almak, benim için büyük bir onur ve sorumluluk oldu. Bu süreçte yalnızca bir görev üstlenmedim; aynı zamanda çocuklarıma özgüvenle aktarabileceğim, ahlaklı bireyler olmaları için örnek gösterebileceğim kıymetli bir miras da biriktirdim.

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in adanmışlığı bana daima ilham kaynağı oldu. Günde 17 saatten fazla çalışması, tatil nedir bilmeyen azmi ve binlerce ciltlik kitaplığı, insanın kendi potansiyelini nasıl gerçekleştirebileceğine dair eşsiz bir örnekti. Hasta yatağında bile kitap okuyan; son nefesine yaklaşmışken dahi, *"Ahmet Bey oğlum, Kıbrıs'a gidip gençlere konferans verelim, Kıbrıslı gençlerin kendilerine güvenmeleri herşeyden daha önemli!"* diyen bir hocanın öğrencisi olmak, benim için hem büyük bir gurur hem de derin bir sorumluluktur.

Sohbetlerimizin birinde Ursula Hanım, 1986 yılında Kıbrıs'ta, Salamis Otel'de kaldıklarını ve Fuat Hocam ile birlikte yaklaşık bir hafta boyunca çok güzel zaman geçirdiklerini anlatmıştı. Muhteşem sahil boyunca uzun yürüyüşler yaparak bolca eğlenip enerji topladıklarını söylerken, gülümseyerek şu cümleyi eklemişti: *"Sanırım Fuat'ın yaptığı en uzun tatil buydu!"* Bu küçük anekdot bile, onun çalışma temposunun ne denli sıra dışı ve yoğun olduğunun açık bir göstergesiydi. O günden sonra, bu güzide çifti aynı otele ve o muhteşem sahile yeniden götürebilmek için hep fırsat kolladım... ama ne yazık ki bunu bir türlü gerçekleştiremedim.

Bugün gençlere sadece bir cümle bırakacak olsam, Fuat Hoca'dan ilhamla şöyle derdim: ***"Vazgeçme, ara, oku, düşün, üret, kendine güven ve her şeyden önce ahlaklı bir insan ol!"***

Çünkü Hocamız sıkça şöyle derdi: *"Bizim milletimizin en büyük sorunu tembellik ve ahlaki zafiyettir."* Bu söz, kulağa sert gelebilir; ancak Fuat Hocam'ın amacı asla incitmek değil, bizi silkelenmeye ve öz benliğimizle yüzleşmeye davet etmektir. Onun için ahlak, sadece bireysel bir erdem değil; ilmin, ilerlemenin ve insanlığın temel taşıdır.

Şayet gençler, gelecek kaygısı yaşıyor ya da içinde buldukları sıkıntılı ve karmaşık durumlar karşısında bocalıyorlarsa, Fuat Hocamızın [Prof. Willy Hartner](#) ile yaşadığı şu anekdotu hatırlamalarını isterim:

"Hiç üzülmeğin" dedim. "Ben hayatımı daima planladım. Liseyi şu zamanda bitireceğim diye planladım. Üniversiteyi öyle... Şu yaşta doçent olacağım, dedim ve bütün bunlarda muvaffak oldum. Baktım her şeyde muvaffak oluyorum, bende bir şımarma başladı. Ondan sonra bir askeri darbe geldi(1960). Bir balığın üzerine atılan ağ gibi ben de o ağın içinde kaldım. O zaman baktım ki beşer olarak benim irademin bir sınırı varmış. İşte o olaydan sonra ben şuna karar verdim: Hayatımda eğer altı haftalık bir geleceğim garanti edilse, yani o kadar yaşayabilecek kadar maddi imkânım varsa, yedinci haftayı düşünmeyeceğim. Onun için önümde iki ay daha var. Para da biriktirdim. Onları düşünmüyorum" dedim. Adamcağız bana baktı baktı... Ayağa kalktı, beni kucakladı. (Fuat Sezgin ile Bilim Tarihi Sohbetleri kitabından)

Bir dönem ben de sonsuz bir boşluğun içine düşmüştüm. Hayata karşı o kadar kırgındım ki, utancımından bu hâlimi Hocama söyleyemedim. Ama bir şekilde duymuş ve hiç tereddüt etmeden beni aradı. *"Ahmet Bey Oğlum, Frankfurt'a gelin, birlikte konuşalım."* dedi.

O davet üzerine Frankfurt'a gittim. Hocamızla birlikte, Ursula Hanım'ın da bulunduğu küçük bir odada, sanırım dört ya da beş saat süren uzun ve derin bir sohbet gerçekleştirdik. O gün, hem bilgi hem de gönül dünyamı besleyen o sohbetin sonunda, Ursula Hanım bana küçük ama çok anlamlı bir hediye verdi. Hocam da gülümseyerek, *"Bak, böyle bir hediyeyi yengen kimseye vermezdi; kıymetini iyi bil"* dediğinde, ikisinin de tebessümle ve sevgiyle bana baktığını gözlemledim..

O gün bana verdikleri hayat dersleri, paylaştıkları örnekler ve gösterdikleri sınırsız destek sayesinde, içimdeki güven yeniden filizlendi. Prof. Dr. Fuat Sezgin sadece bilgiyle değil; şefkatle, tevazuyla ve derin bir anlayışla yol gösteren bir rehberdi. Bu yüzden o, benim için yalnızca bir bilim insanı değil; aynı zamanda hayatı öğreten bir ustaydı.

İşte Frankfurt'taki o yağmur damlaları, bir ilham seline dönüştü. Şimdi yüreğimden geçen tek dilek, bu selin Prof. Dr. Fuat Sezgin Hocamız'ın mirasıyla daha nice gencin yüreğini yeşertmesi ve onların da kendi yolculukları için bir ilham kaynağı olmasıdır.

Mekânın cennet olsun Sayın Hocam. Emeklerinizi yaşatmaya devam edeceğiz. Ama biliyorum ki, bizimkisi sadece o ulu çınarın gölgesinde bir nebze serinlemekten ibaretti... O gölgede bir an durmak bile ilham vericiydi. Ve iyi biliyorum ki o çınarı büyüten, toprağa kök saldıran şey; bir ömür boyu süren emek, sabır ve adanmışlıktı.

Allah size gani gani rahmet eylesin... Siz, insanlığa ve milletinize karşı görevinizi layıkıyla ve tertemiz bir şekilde yerine getirdiniz. Özlemle, minnetle ve derin bir saygıyla anıyoruz.

Bu yazıyı için kullanılan Referanslar:

<https://www.ibtav.org>
<https://www.scienceislam.com>
<https://www.youtube.com/watch?v=VRoMm1Z2qE>

<https://www.facebook.com/ProfDrFuatSezgin>
<https://www.youtube.com/watch?v=3cVfyurifvM>
<https://www.youtube.com/watch?v=eBfJ2H4QBHk>

[Eğrisi Doğrusu - Prof. Dr. Fuat Sezgin](#)
[Fuat Sezgin ile Bilim Tarihi Sohbetleri](#)
[Avrupa'nın Üzerine Doğan Allah'ın Güneşi Dr. Sigrid Hunke](#)
[Prof. Dr. Fuat Sezgin ve Dr. Ursula Sezgin Bilimler Tarihi Kütüphanesi](#)
[Amerika Kıtasının Müslüman Denizciler Tarafından Kolomb Öncesi Keşfi ve Piri Reis](#)
[Prof.Dr. İhsan Fazlıoğlu: "Prof. Dr. Fuat Sezgin ile Bilim Tarihi Üzerine Söyleşi](#)

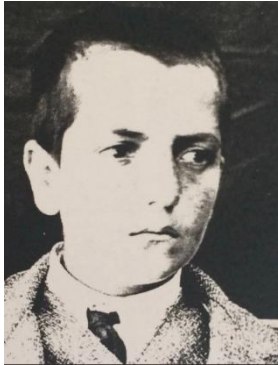
Resim Arşivi:

1960'lar; Ursula Sezgin ve Fuat Sezgin

1970'ler Hilal Sezgin ve Fuat Sezgin

1930'lar; Fuat Sezgin

2012 Çeşme – İzmir; Dr. Ursula Sezgin ve Prof. Dr. Fuat Sezgin